

ЕВОЛЮЦИЯ НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ КОНЦЕПЦИИ НА НАТО

Д-р Пламен Николов Богданов

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: В доклада е анализирано развитието на стратегията на НАТО, от една страна чрез решенията на срещите на високо равнище и от друга – чрез постановките на стратегическите концепции на Алианса. Изследвани са схващанията, заложи в последната стратегическа концепция и промените в средата за сигурност през последното десетилетие, и са направени изводи за необходимостта от промяна на НАТО и от нова стратегическа концепция.

Ключови думи: стратегия, концепция, НАТО, промени, развитие

Abstract: The evolution of NATO's strategy, on the one hand - through the decisions of the summits and on the other - through the provisions of NATO's strategic concepts are analysed in the paper. The perceptions of the latest strategic concept and the changes in the security environment over the last decade have been explored, and conclusions have been drawn about the need to change NATO and of a new strategic concept.

Keywords: strategy, concept, NATO, changes, development

Резюме: В докладе анализируется разработка стратегии НАТО, с одной стороны, через решения саммитов, а с другой стороны, посредством разработки стратегических концепций Североатлантического союза. Были изучены представления, изложенные в последней стратегической концепции и изменения в

обстановке безопасности за последнее десятилетие, и были сделаны выводы о необходимости изменения НАТО и новой стратегической концепции.

Ключевые слова: стратегия, концепция, НАТО, изменения, развитие

Введение

През 2019 г. се навършиха 70 години от създаването на НАТО. В своя път Алиансът премина през Студената война с блоковото противопоставяне и участието в първите военни операции. Този път в голяма степен е трасиран от стратегическите концепции на НАТО.

Според някои политолози, днес НАТО е единствената международна организация, която може ефективно да отстоява и гарантира индивидуалната и колективната сигурност и колективната отбрана и да разпространява стабилност.

Определено важна цивилизационна характеристика на съвременния свят е глобализацията. Една от значимите стратегически последици от глобализацията е променената същност на заплахите. Но наред с това, липсата на синхрон между икономическата и политическата глобализация дефинира съвременната епоха като период на преход в политиката и отношенията от международния към глобалния свят. Този период може да се окаже най-сложния от гледна точка на управлението. Все по-ясно се очертава необходимостта от нов и ефективен модел на политическо управление в глобалната епоха.

И това в условия, когато американският президент Доналд Тръмп призовава за по-голям принос на европейските съюзници към способностите на Алианса чрез изпълнение на поетите ангажименти за военни разходи като част от brutния вътрешен продукт (БВП), защото както казва той през 2018 г., съюзниците третират Вашингтон като „касичка за пари“, а през 2019 г. френският президент Еманюел Макрон говори за „мозъчна смърт“ на НАТО.

В състояние ли е НАТО да решава амбициозни цели и задачи? Разполага ли НАТО с политическо единство и с военни средства, необходими за да се отговори на тези очаквания? В някаква степен може би да, но преди това трябва да реши проблемите със своята идентичност и вижданията за бъдещото му развитие. Всички тези важни въпроси се определят в Стратегическата концепция на Алианса.

1. Развитие на съюзната стратегия

1.1. Роля на Срещите на високо равнище на НАТО за развитие на съюзната стратегия

Ако през първите четири десетилетия от съществуването на Алианса (до 1989 г.) са организирани само 10 срещи на високо равнище, то през следващите 30 години (до 2019 г.) са проведени 21 такива, което показва, че лидерите на Съюза се събират почти четири пъти по-често. Сами по себе си цифрите са ясно доказателство, че ритъмът на промяната се е ускорил, а срещите на върха дават ясни насоки, много често като реакция на бързо развиващия се стратегически контекст.

Срещата в Лондон през 1990 г. обявява края на Студената война и протяга приятелска ръка към Изтока. В Рим през 1991 г. лидерите на съюзническите държави очертават контурите на нов Алианс. През 1994 г. в Брюксел НАТО се сдобива с ясен график, включително и за евентуално разширяване, и с нови механизми за сътрудничество в целия евроатлантически регион. На срещата на върха в Мадрид (1997 г.) са отправени покани към три нови страни-членки, а отношенията НАТО-Русия са положени на нова, здрава основа. Във Вашингтон през 1999 г. е обобщен опитът на НАТО в регулиране на кризи и с оглед на бъдещето е приета нова стратегическа концепция. На срещата в Прага през 2002 г. нови седем страни (включително България) са поканени да се присъединят към Съюза и е взето решение за радикална трансформация на НАТО, за да може Съюза да се справя със заплахите към сигурността през XXI век. През 2004 г. на срещата в Истанбул са очертани

политиката и инструментите, с които НАТО да реагира още по-адекватно в новия контекст за сигурност. В Рига (2006 г.) и Букурещ (2008 г.) са отчетени резултатите от стартирания процес на трансформация на силите, за да се стигне до нови, още по-ясни задачи в среда за сигурност в глобален и регионален план. През 2009 г. в Страсбург и Кел е поставена задачата за разработване на нова стратегическа концепция.

През 2010 г. на Срещата на върха в Лисабон е приета последната Стратегическа концепция на НАТО.

Ключова за Алианса, след фундаменталните промени в стратегическата среда за сигурност след 2014 г. (събитията в Украйна и анексирането на Крим), е срещата на високо равнище в Уелс през 2014 г., където е взето решение разходите за отбрана на страните-членки до 2024 г. да възлизат на два процента от БВП и е приет План за действие за готовност на НАТО.

Основното послание от **срещата във Варшава през 2016 г.** е, че Алиансът запазва своето единство и продължава да бъде основен гарант на сигурност и стабилност в глобален аспект, като мисията на НАТО остава непроменена - да осигури мирно, свободно и сигурно съществуване на гражданите на страните-членки. Затова НАТО трябва и ще продължава да изпълнява трите основни задачи, както са заложили в Стратегическата концепция: колективна отбрана, управление на кризи и принос към общата сигурност.

Във Варшава са приети и редица нови ангажменти, гарантиращи сигурността на съюзниците и адаптирането на НАТО към предизвикателствата на променената среда на сигурност с прилагането на 360 градусовия подход. Фокусът се поставя върху изграждането на силна колективна отбрана и способности за възпиране.

В тази връзка в част от страните на Алианса - Литва, Латвия, Естония и Полша, е решено да бъде установено засилено предно присъствие на сили на НАТО. Целта е

НАТО да демонстрира солидарността и решителността си, без да се провокира заплахата за сигурността на ответна страна. Прието е в региона на Черно море да бъде установено адаптирано предно присъствие.

През 2017 г. на Срещата на върха в Брюксел е взето решение за присъединяване на Пакта към коалицията срещу "Ислямска държава" и увеличаване на военните бюджети на страните-членки.

Всичко казано дотук показва, че срещите на върха през последните години се характеризират с богато съдържание и резултати. Те превръщат НАТО в динамичен фактор на промяната. Именно този фактор е основен аргумент, който прави актуален въпроса за познаването на съюзната стратегия.

1.2. Развитие на съюзната стратегия в стратегическите концепции на НАТО

Съюзът не изготвя често стратегически концепции.

Първата стратегическа концепция на НАТО е „Стратегическа концепция за отбраната на Северноатлантическата зона“ (DC 6/1), утвърдена от Северноатлантическия съвет (НАС) на 6 януари **1950 г.** Тази всеобхватна концепция определя **основната функция на НАТО – възпиране на агресия**, и посочва, че силите на НАТО ще участват в бойни действия, само когато тази основна функция е изчерпана и е предприето нападение срещу НАТО. Приносът на всяка страна-членка към отбраната трябва да бъде пропорционален на нейните способности – икономически, индустриални, географски, военни, а съвместни мерки ще бъдат предприемани от НАТО с цел оптимално използване на ресурсите. Подчертано е превъзходството СССР от гл. т. на военните ресурси, както и разчитането на ядрените способности на САЩ. В концепцията се казва, че Алиансът трябва „да осигури способност за извършване на стратегическо бомбардиране незабавно с всички възможни средства и всички типове оръжия без изключения“.¹

Инвазията на севернокорейски войски в Южна Корея на 25 юни 1950 г. въздейства незабавно на НАТО и неговото стратегическо мислене. Става ясно, че Алиансът спешно трябва да се заеме с два фундаментални въпроса: ефективността на военната структура на НАТО и мощта на силите му.

Промените в структурата на силите, заедно с приемането в НАТО на Гърция и Турция, са отразени във **втората Стратегическа концепция на НАТО** „Стратегическа концепция за отбраната на Северноатлантическата зона“ (МС 3/5), приета на 3 декември **1952 г.** В новата концепция за запазени основните принципи, посочени в първата, и в този смисъл двата документа не се различават фундаментално.

На среща на министрите на отбраната (15-18 декември 1952 г.) НАС утвърждава Стратегически указания (МС 14/1), в които е посочено, че **общата стратегическа цел на НАТО** е „да осигури отбраната на зоната на НАТО и да унищожи волята и способността на СССР и неговите сателити да водят война“. НАТО ще извършва това в началото чрез провеждане на въздушнонастъпателни операции, а след това – на едновременни въздушни, сухопътни и морски операции. В съюзните въздушни удари ще се използват „всички типове оръжия“².

През 1954 г. НАС утвърждава документа „Най-ефективен модел на военната мощ на НАТО през следващите пет години“ (МС 48). Това е първият официален документа на НАТО, в който изрично се дискутира използването на ядрено оръжие. В него е представена концепцията за „масирано възмездие“ („Massive Retaliation“.) През 1955 г. е издадено допълнение към този документ (МС 48/2), в което е посочено, че НАТО вече е ангажиран със стратегията за „предно разполагане“ („Forward Strategy“).

На 23 май 1957 г. е приета третата Стратегическа концепция „Обща стратегическа концепция за отбраната на зоната на НАТО“ (МС 14/2). Това е първата

Стратегическа концепция на Алианса, която включва „масираното възмездие“ като ключов елемент на новата стратегия на НАТО.

В допълнение към доктрината на „масираното възмездие“, документите МС 14/2 и МС 48/2 отразяват други безпокойства, в това число ефекта върху Алианса на съветските политически и икономически действия извън зоната на НАТО. Те са свързани със Суецката криза и потушаването на Унгарското въстание от СССР през 1956 г.

Междувременно кризата в Берлин се развива и води до изграждането на Берлинската стена, а през октомври 1962 г. Студената война достига върхна точка с Кубинската ракетна криза. САЩ започват да се застъпват за по-силно не-ядрено състояние на НАТО и за необходимостта от стратегия за „гъвкаво реагиране“ ("Flexible Response").

Четвъртата Стратегическа концепция на НАТО „Обща Стратегическа концепция за отбраната на зоната на НАТО (МС 14/3) е приета на 16 януари 1968 г.

Новата стратегия има две ключови характеристики – гъвкавост и ескалация. Концепцията за възпиране на Алианса се базира на гъвкавост, която да предотврати действия на потенциалния агресор с очакван специфичен отговор на НАТО на агресията и който да го накара да разбере, че нивото на риск е неприемливо, независимо от характера на неговата атака. Концепцията определя три типа на военен отговор на агресия срещу НАТО:

- непосредствена отбрана („Direct defence“) – има за цел да срази агресията на нивото, на което противникът воюва;

- преднамерена ескалация („Deliberate escalation“) – серия от стъпки за сразяване на агресията чрез постепенно повишаване на заплахата за използване на ядрена мощ с развитието на кризата;

- всеобщ ядрен отговор – разглежда се като способ за крайно възпиране.

Концепцията, наречена още концепция за „гъвкаво реагиране“, е толкова гъвкава, че остава валидна до края на Студената война.

През 1991 г. започва нова ера. Страховитият враг СССР се разпада и Русия, заедно с другите бивши противници стават партньори на НАТО, а някои от тях и членове на НАТО. За Алианса този период се характеризира с диалог и сътрудничество, както и с нови начини за съдействие на мира и стабилността като операции за управление на многонационални кризи.

Драматичните промени в стратегическата обстановка след края на Студената война намират отражение в **Стратегическата концепция на НАТО от ноември 1991 г.** Тя се различава коренно от предшестващите я - първо, не е документ на конфронтацията и второ, наред с поддържането на сигурността на своите членове като фундаментална цел (колективната отбрана), концепцията е насочена към повишаване и разширяване на сигурността на Европа като цяло, чрез партньорство и сътрудничество с бившите противници. Тя намалява използването на ядреното оръжие до минимално ниво, достатъчно за запазване на мира и стабилността. Концепцията препотвърждава отбранителния характер на Алианса и решимостта на неговите членове да гарантират тяхната сигурност, суверенитет и териториална цялост. Политиката за сигурност на Алианса се основава на диалог, сътрудничество и ефективна колективна отбрана. НАТО ще поддържа сигурността чрез възможно най-ниско ниво на силите в съответствие с изискванията на отбраната.

Дълбоките промени в политиката и сигурността в последвалия период налагат на срещата си на високо равнище на НАТО във Вашингтон **през 1999 г.** да бъде приета **нова Стратегическа концепция на Алианса.** В концепцията са декларирани целта и задачите на НАТО, стратегическите перспективи, подходът към сигурността през XXI век, насоките за развитие на силите на Алианса.

Новата концепция обвързва държавите-членки с обща отбрана и мир и стабилност в по-широката Евро-атлантическа зона. Тя е базирана на широка дефиниция на сигурността, която признава важноста на политическите, икономическите и социалните фактори и факторите на средата, в допълнение към отбранителния аспект.

Концепцията представя новите рискове, които възникват след края на Студената война – тероризъм, етнически конфликти, нарушения на човешките права, политическа нестабилност, икономическа несигурност и разпространение на ядрени, биологически и химически оръжия.

В новата концепция е посочено, че фундаментални задачи на Алианса са сигурността, консултациите и възпирането и отбраната, а управлението при кризи и партньорството са важни за повишаване на сигурността и стабилността в Евро-атлантическата зона. Отбелязано е, че НАТО успява да се адаптира и играе важна роля в периода след Студената война. Стратегията призовава за непрекъснато развитие на военните способности, необходими за пълния спектър от мисии на Алианса, от колективна отбрана до мироподдържащи операции и операции в отговор на кризи. Посочва се, че Алиансът ще поддържа в обозримо бъдеще подходяща комбинация от ядрени и конвенционални сили.

С концепцията от 1999 г. НАТО влезе в XXI век.

Двете концепции (от 1991 и 1999 г.) са новаторски и осигуряват основата за подготовката на НАТО за приемане на нови членове и поемане на нови мисии.

В последвалите години ритъмът на историята и събитията се ускорява. Почти няма проблем за Запада, който да не е наложил и участието на НАТО. Вече нито едно предизвикателство за сигурността в света не е извън обсега на НАТО.

Последната от споменатите концепции обаче, е приета през април 1999 г. в хода на операцията на Алианса в Косово - първата война в неговата история. Този важен документ предшества във времето и промяната в стратегическата парадигма след 11

септември 2001 г. и последвалата мисия на НАТО в Афганистан - първата извън евроатлантическата зона.

Така се очертава необходимостта от нова стратегическа концепция, в която съюзниците да стигнат до работещ консенсус за легитимността на употребата на сила в операции извън член 5 (т.е. не за самоотбрана) и в краен случай и без изричен мандат на Съвета за сигурност на ООН. Това донякъде е най-спорният и нерешен проблем в Стратегическата концепция от 1999 г., който става още по-актуален след навлизането на САЩ в Ирак и американската доктрина за превантивни войни.

Така, промените в средата за сигурност и необходимостта от нов поглед към бъдещето на НАТО налагат разработването на нова Стратегическа концепция.

2. Съюзната стратегия в последната Стратегическа концепция на НАТО

На срещата на върха на Алианса през м. **ноември 2010 г.** в Лисабон е приета **новата Стратегическа концепция за отбраната и сигурността на държавите-членки на Организацията на Северноатлантическия договор „Активно ангажиране, съвременна отбрана”**.

За да гарантира сигурността на държавите-членки НАТО ще продължи да изпълнява три жизненоважни **основни задачи**³: колективна отбрана, управление на кризи и кооперативна сигурност.

Новата концепция потвърждава ангажимента на страните-членки да се подпомагат взаимно при нападение, включително и срещу възникващи предизвикателства пред сигурността, в случаите, когато те застрашават сигурността на отделни съюзници или на Алианса като цяло.

НАТО се ангажира да използва подходяща комбинация от политическите и военните си способности за да подпомага управлението на развиващи се кризи, които потенциално могат да засегнат сигурността на Алианса, преди те да ескалират в конфликти; да прекратява текущи конфликти; и да подпомага консолидирането на

стабилността в постконфликтни ситуации в случаите, когато това допринася за евроатлантическата сигурност.

Средата за сигурност в евроатлантическата зона е характеризирана с мир и нисък риск от конвенционално нападение, но въпреки това конвенционалната заплаха не може да бъде пренебрегната. Много региони и страни по света придобиват значителни съвременни военни способности. Това включва разпространението на *балистични ракети*, които представляват реална и все по-нарастваща заплаха за евроатлантическата зона и на *ядрени и други оръжия за масово унищожение*.

Тероризмът е определен като директна заплаха за сигурността на гражданите и страните от НАТО и в по-широк аспект - за международната стабилност и просперитет. *Нестабилността или конфликтите извън границите на НАТО* са друга заплаха, които могат пряко да застрашат сигурността на Алианса. *Кибератаките* са нови заплахи и стават по-чести, по-организирани и по-скъпо струващи по отношение на щетите, които нанасят върху държавните администрации, бизнеса, икономиките, снабдителни мрежи и друга критична инфраструктура. *Енергийната сигурност* е друго ново предизвикателство пред Алианса. С нарастването на дела от световното потребление, пренасян по земното кълбо, енергийните доставки са изложени на все по-голям риск от прекъсване.

Развитието на *нови високотехнологични оръжия* - лазерни, за електронна война и технологии, възпрепятстващи достъпа до космическото пространство, както и ключови *ограничения в областта на околната среда и ресурсите*, включително климатичните промени, недостига на вода, рисковете за здравето и нарастващите енергийни нужди, се очаква да формират бъдещата среда за сигурност.

В раздела на концепцията „**Отбрана и възпиране**” е посочено, че най-голямата отговорност на Алианса е да *защитава и отбранява* нашата територия и население срещу нападение, както е заложено в чл. 5 на Вашингтонския договор. *Възпирането*,

основаващо се на подходяща комбинация от ядрени и конвенционални способности, ще продължи да бъде основен елемент от цялостната стратегия.

За да гарантират, че НАТО притежава пълния обхват от способности за възпиране и отбрана срещу всяка заплаха за сигурността, Концепцията подчертава, че страните-членки се ангажират:

- да поддържат *подходяща комбинация от ядрени и конвенционални сили*;
- да поддържат *способност за поддържане на едновременно провеждащи се големи съвместни операции и няколко по-малки операции* за колективна отбрана и в отговор на кризи, включително на стратегическо разстояние;
- да развият и поддържат *силни, мобилни конвенционални сили, със способности за развързване*, за изпълнение както на отговорностите по чл. 5, така и на експедиционни операции, включително със Силите за отговор на НАТО;
- да развият способности за отбрана на населението и териториите на страните-членки срещу удари с балистични ракети (нова задача), като основен елемент на колективната отбрана.

Освен това страните-членки се ангажират и: да развият капацитета на НАТО за защита срещу заплахи от *химически, биологични, радиоактивни и ядрени оръжия за масово унищожение*; да продължат да развият съюзните *способности за предотвратяване, разкриване, отбрана и възстановяване от кибератаки*; да повишат капацитета за *откриване и отбрана срещу международния тероризъм*; да развият капацитет за *принос към енергийната сигурност*, включително за защита на критичната енергийна инфраструктура и транзитни зони и линии; да гарантират, че Алиансът е на предни позиции при *оценката на влиянието на нововъзникващите технологии върху сигурността* и че военното планиране взема предвид потенциалните заплахи; да поддържат необходимите *нива на отбранителни разходи*, така че съюзните въоръжени сили да бъдат осигурени в достатъчна степен; да

продължат да осъществяват *преглед на общото състояние на НАТО за възпиране и отбрана* срещу целия набор от заплахи за Алианса.

В раздел **„Сигурност чрез управление на кризи“** е посочва, че кризите и конфликтите отвъд границите на НАТО могат да представляват директна заплаха за сигурността на населението и територията на страните-членки.

Поуките, извлечени от операциите на НАТО, в частност тези в Афганистан и Западните Балкани, дават ясно да се разбере, че е необходим всеобхватен политически, граждански и военен подход за постигане на ефективно управление на кризи.

За да действат ефективно в целия спектър на управление на кризи държавите-членки се ангажират да засилят *споделянето на разузнавателна информация* в рамките на НАТО, да продължат да развиват *доктрините и военните способности за провеждане на експедиционни операции*, да засилят *интегрираното гражданско-военно планиране* за целия спектър на кризите, да развиват способност за *обучение и изграждане на местните сили* в кризисните зони, да разширяват *политическите консултации между Съюзниците и с партньорите*.

Различни подходи са предложени в раздел **„Укрепване на международната сигурност чрез сътрудничество“**.

Политиката на „отворени врати“ допринесе в значителна степен за сигурността на Съюзниците. Вратата за членство в НАТО остава широко отворена за всички европейски демокрации, които споделят ценностите на Алианса, които са готови и са способни да поемат отговорностите и задълженията, произтичащи от членството.

Диалогът и сътрудничеството с *партньорите* предоставя конкретен принос към укрепването на международната сигурност, към защита на ценностите, върху които е изграден Алиансът, към операциите на НАТО и към подготовката на

заинтересованите държави за членство. Това се отнася както за сътрудничеството с *ООН* и *ЕС*, така и с *Русия*, което има стратегическо значение. *Евро-атлантическият съвет за партньорство* и *Партньорство за мир* заемат централно място във визията за единна, свободна и мирна Европа. Важно е развитието на отношенията на приятелство и сътрудничество с всички държави от *Средиземноморския диалог*, със страните от *Истанбулската инициатива за сътрудничество* и развитие на партньорството с *Украйна* и *Грузия*, *Западните Балкани* и страните от *Залива*.

Заключение

Краят на Студената война и разрушаването на двуполюсния модел на блоково противопоставяне поставиха на дневен ред въпроса за бъдещата архитектура на световната сигурност и дори за съществуването на Северноатлантическия съюз.

Очевидно е, че днес 70-годишният Алианс има повече задачи, отколкото когато и да било в своята история. Това налага необходимостта от ясна стратегия за неговото бъдещо развитие. Тази стратегия трябва да отчете всички събития, обстоятелства и фактори от изминалите 10 години - и операциите в Афганистан, Либия и Сирия, и събитията в Украйна, и хибридните заплахи, и глобализацията, и енергийната сигурност, и кибертероризма, и промените в климата, и провалените държави, и да определи визията за развитието на НАТО през следващото десетилетие.

На следващо място НАТО трябва да направи избор относно бъдещето си като отбранителна организация. Очевидно колективната отбрана ще остане гръбнакът на Алианса. Но какво означава това във време, когато основни форми на настъпление стават хибридните заплахи и кибертероризмът? Необходимо е да се преосмисли естеството на колективната отбрана, реакциите и значението на превъоръжаването за по-ефективно противодействие срещу новите предизвикателства за сигурността. Днес Алиансът вече не е възпрепятстван от дебата за излизането извън евроатлантическата зона. Военните операции на НАТО доказаха необходимостта от

новата стратегия за „изнесена напред отбрана”, защитаваща интересите и ценностите на съюзниците. Това налага Алиансът за пореден път да препореди приоритетите си.

Американски анализатори и политици отдавна твърдят, че ако НАТО не пренасочи стратегическите си усилия към Близкия изток и не префинира мисията си, за да се справи със заплахата от разпространение на ОМУ и тероризма, Алиансът рискува да стане безполезен. Бившият генерален секретар на ООН Кофи Анан призова НАТО да играе по-съществена роля в Африка. Други анализатори и политици предвиждат участие на НАТО в контрола на бъдещото мирно споразумение между Израел и палестинската власт и дори в процеса на нормализация в Кипър.

Операцията в Косово (и не само) ясно показва на европейските съюзници, че те трябва да подобрят военните си способности, ако искат да продължат да бъдат надежден партньор на САЩ във военно отношение. Някои анализатори предупреждават, че ако пропадта, която дели Европа от Съединените щати по отношение на военните технологии и доктрини, продължава да се задълбочава, пред НАТО като военен съюз се очертават мрачни перспективи.

Намирането на решение на тези проблеми би превърнало Съюза в реално функционираща политическа организация, готова да се изправи пред нови стратегически предизвикателства.

Северноатлантическият съюз отново е обречен да се променя или да остане в историята. Глобализационните процеси в човешкото развитие в резултат на новата информационно-технологична революция и преобразуването на Съюза от организация за колективна отбрана в организация за колективна и международна сигурност определят необходимостта от развитието на НАТО като важна движеща сила в съвременната глобална система за сигурност на XXI век.

Как НАТО ще се променя може да покаже една нова Стратегическа концепция на Алианса и бъдещето.

¹ NATO's strategic documents since 1949 (https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm?, 25.10.2019 г., 10,50 ч.).

² NATO's strategic documents since 1949 (https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm?, 25.10.2019 г., 12,58 ч.).

³ Active Engagement, Modern Defence – Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization, adopted by Heads of State and Government at the NATO Summit in Lisbon, 19-20 November 2010.